

Σχόλιο στον ν. 4467/2017 (ΦΕΚ Α 56/13/4/2017), Τροποποιήσεις διατάξεων της Δασικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις

Αθανάσιος Παπαθανασόπουλος

Δ.Ν., Δικηγόρος παρ' Αρείω πάγω

Άρθρο 1. Αναδάσωση και άλλες δασοκομικές εργασίες

1. Μετά το τρίτο εδάφιο της παρ. 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 προστίθεται νέο εδάφιο ως εξής:

«Όταν η έκταση στην οποία πραγματοποιείται η επέμβαση είναι μικρότερη ή ίση με τέσσερα (4) στρέμματα, ο δικαιούχος της επέμβασης υποχρεούται να καταβάλει τη δαπάνη για την υλοποίηση της αναδάσωσης σύμφωνα με τα οριζόμενα στα επόμενα εδάφια και δεν απαιτείται η σύνταξη της σχετικής μελέτης. Το ποσό της δαπάνης αναδάσωσης κατατίθεται υπέρ του Πράσινου Ταμείου στον ειδικό κωδικό Ειδικός Φορέας Δασών και διατίθεται αποκλειστικά για σκοπούς αναδάσωσης ή δάσωσης».

2. Στο τέλος του τρίτου εδαφίου της παρ. 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Στην περίπτωση μη εξεύρεσης έκτασης προς αναδάσωση ή δάσωση, ο δικαιούχος της επέμβασης, κατόπιν συντάξεως μελέτης με δαπάνη του ίδιου εγκεκριμένη από τη δασική υπηρεσία, είναι υποχρεωμένος να προβεί σε δασοκομικές εργασίες ή στην εκτέλεση ειδικών δασοτεχνικών έργων επί των εκτάσεων που θα υποδειχθούν από τη δασική υπηρεσία, με σκοπό τη βελτίωση ή και προστασία τους».

Με τις παραπάνω διατάξεις τροποποιούνται οι ρυθμίσεις του άρθρου 45 παρ. 8 του ν. 998/1979 εν αναφορά προς τις υποχρεώσεις καταβολής ανταλλάγματος χρήσης και αναδάσωσης που συνοδεύουν τις επιτρεπτές επεμβάσεις του έκτου κεφαλαίου του ν. 998/1979.

Εν πρώτοις, σημειώνεται η προχειρότητα στην διατύπωση των διατάξεων των δύο παραγράφων του άρθρου 1 του ν. 4467/2017, με αποτέλεσμα να καθίσταται ασαφές ποια από τις δύο διατάξεις προηγείται κατά τη γραμματική ενσωμάτωσή τους στην παρ. 8 του άρθρου 45 του ν. 998/1979. Η σειρά παράθεσης των δύο παραγράφων από το ίδιο το άρθρο 1, αλλά και το περιεχόμενο των ρυθμίσεών τους υποδεικνύουν την αληθή νοηματική σειρά των ρυθμίσεων αυτών, ωστόσο η νομοθετική διατύπωση (παρ.1: «μετά το τρίτο εδάφιο...», παρ. 2: «Στο τέλος του τρίτου εδαφίου...») υποδεικνύει γραμματικώς ότι η παρ. 2 προηγείται της παρ. 1.

Κατ' ουσία, η νέα ρύθμιση του άρθρου 1 παρ. 1 προβλέπει για εκτάσεις περιορισμένης επιφάνειας, μέχρι τέσσερα στρέμματα, την καταβολή της δαπάνης της αναδάσωσης χωρίς τη σύνταξη της προβλεπόμενης σχετικής μελέτης αναδάσωσης. Από τη διατύπωση αυτή, η οποία και κατά τούτο είναι ασαφής, καταλείπεται να εννοηθεί ότι, ελλείψει μελέτης εγκρινομένης από τη δασική υπηρεσία, προφανώς η

ευθύνη του υπόχρεου εξικνείται στην καταβολή της δαπάνης της αναδάσωσης, παραλειπομένων των υποχρεώσεων των επόμενων εδαφίων του άρθρου 45 παρ. 8 του ν. 998/1979 περί της υλοποίησης των εργασιών της αναδάσωσης και, πρωτίστως, της επιβολής προστίμου σε περίπτωση μη προσήκουσας εκτέλεσης των εργασιών αναδάσωσης. Περαιτέρω, η ρύθμιση ουδέν διαλαμβάνει περί του τρόπου υπολογισμού της δαπάνης αναδάσωσης και περί του χρόνου καταβολής της. Τέλος, κατά τη νέα ρύθμιση το ποσό της δαπάνης αναδάσωσης κατατίθεται υπέρ του Πράσινου Ταμείου και διατίθεται αποκλειστικά «για σκοπούς αναδάσωσης ή δάσωσης», χωρίς όμως πλέον να εξασφαλίζεται η αναδάσωση έκτασης στην ίδια περιοχή με την πληγείσα, αλλά η χρήση του καταβληθέντος ποσού για εν γένει αναδασωτικούς σκοπούς σε άγνωστο χρόνο και με άγνωστο τρόπο.

Κατά συνέπεια, η συγκεκριμένη ρύθμιση, η οποία αποσκοπεί στην απλοποίηση της εκτέλεσης της υποχρεωτικής αναδάσωσης στην περίπτωση επιτρεπτών επεμβάσεων σε μικρής επιφάνειας εκτάσεις, εν τέλει κατατείνει στη δημιουργία ενός ασαφούς ρυθμιστικού πλαισίου τόσο για τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των υπόχρεων όσο και, κυρίως, για την προστασία των πληγέντων οικοσυστημάτων.

Εξ άλλου, η νέα ρύθμιση του άρθρου 1 παρ. 2 αντικαθιστά την υποχρέωση αναδάσωσης, σε περίπτωση μη εξεύρεσης κατάλληλης προς τούτο έκτασης, με την εκπόνηση δασοκομικών – δασοτεχνικών εργασιών που θα υποδεικνύονται από τη δασική υπηρεσία. Και η ρύθμιση αυτή, αν και φαίνεται να επιλύει το πρόβλημα της μη εξεύρεσης έκτασης προς αναδάσωση, εν τέλει, ασαφής ούσα, εγείρει σημαντικές εφαρμοστικές δυσχέρειες.

Εν πρώτοις, εν όψει της ρύθμισης του άρθρου 45 παρ. 8 του ν. 998/1979, κατά την οποία η προς αναδάσωση έκταση πρέπει να βρίσκεται στην ίδια περιοχή με την πληγείσα έκταση ή σε όμορη αυτής, ελλείψει δε έκτασης εντός της ίδιας διοικητικής ενότητας ή όμορης αυτής, σε άλλη που θα υποδειχθεί από τη δασική υπηρεσία, φαίνεται αδιανόητο το ενδεχόμενο παντελούς έλλειψης εκτάσεων κατάλληλων προς αναδάσωση, έστω και απομακρυσμένων από την πληγείσα, με αποτέλεσμα να ερωτάται πιο είναι το πραγματικό πεδίο εφαρμογής της νεοεισαχθείσας ρύθμισης.

Σε κάθε περίπτωση, καθίσταται σαφές ότι η υποκατάσταση της αναδάσωσης από τη διενέργεια δασοκομικών - δασοτεχνικών εργασιών είναι κατά νόμον επιτρεπτή μόνο εν απουσία κατάλληλης προς αναδάσωση έκτασης, απουσία η οποία, κατά λογική και νομική συνέπεια, πρέπει να προκύπτει από σχετική βεβαίωση της δασικής αρχής. Ομοίως, εφ' όσον με την εν λόγω ρύθμιση εισάγεται εναλλακτικός τρόπος εκπλήρωσης της προβλεπόμενης από τον νόμο υποχρέωσης, οι δασοκομικές - δασοτεχνικές εργασίες πρέπει να ανταποκρίνονται στο ίδιο χρηματικό ποσό που θα κατέβαλλε ο υπόχρεος σε περίπτωση εκτέλεσης της υποχρεωτικής αναδάσωσης, γεγονός το οποίο επίσης πρέπει να προκύπτει από βεβαίωση της δασικής αρχής, η οποία θα πιστοποιεί την ισοδυναμία των δασοκομικών - δασοτεχνικών με τις αναδασωτικές εργασίες, ούτως ώστε αυτός ο κατ' εξαίρεση εναλλακτικός τρόπος εκπλήρωσης της νόμιμης υποχρέωσης να μην μεταπέσει σε μεθοδευμένο και

συστηματικό νομιμοφανή τρόπο αποφυγής της υποχρέωσης που κατ' αρχήν επιβάλλει ο νομοθέτης για αναδάσωση.

Άρθρο 2

Γεωργική εκμετάλλευση εκτάσεων δασικού χαρακτήρα και ιδίως αυτών που εκχερσώθηκαν προ του 1975

1. Στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 (Α' 289) προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Εντός των ως άνω εκτάσεων επιτρέπονται κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως δεξαμενές νερού, γεωτρήσεις, μετρητές Δ.Ε.Η., υπόστεγα κατ' εφαρμογή της σχετικής περί των κατασκευών αυτών νομοθεσίας».

2. Στο τέλος της παρ. 5 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Εντός των ως άνω εκτάσεων επιτρέπονται κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως δεξαμενές νερού, γεωτρήσεις, μετρητές Δ.Ε.Η., υπόστεγα κατ' εφαρμογή της σχετικής περί των κατασκευών αυτών νομοθεσίας».

3. Η παρ. 7 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«7. Για την κατοχή του ακινήτου λαμβάνονται υπόψη ιδίως πράξεις αποδοχής κληρονομιάς, ιδιωτικά συμφωνητικά με βέβαιη χρονολογία, ένορκες βεβαιώσεις, καθώς και άδειες των δασικών υπηρεσιών για χρήσεις που προβλέπονται από τη δασική νομοθεσία. Μόνη η ένορκη βεβαίωση δεν επαρκεί για την απόδειξη της κατοχής, μπορεί να συνεκτιμηθεί όμως με την παράλληλη προσκόμιση και άλλων εγγράφων, ιδίως δηλώσεων στη Δ.Ο.Υ., στο Κτηματολόγιο, στον Ο.Γ.Α. ή τον ΕΛΓΑ».

4. Η παρ. 8 του άρθρου 47 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«8. Το τίμημα εξαγοράς ορίζεται στο 1/4 της αντικειμενικής αξίας και όπου δεν έχει καθορισθεί αντικειμενική αξία της αγοραίας αξίας όπως αυτή θα εκτιμηθεί από την οικεία Δ.Ο.Υ. και μπορεί να καταβάλλεται και σε μηνιαίες δόσεις, που δεν υπερβαίνουν τις εκατό (100). Σε κάθε περίπτωση το ύψος κάθε δόσης δεν μπορεί να είναι μικρότερο των τριάντα (30) ευρώ. Το τίμημα κατατίθεται υπέρ του Ειδικού Φορέα Δασών του Πράσινου Ταμείου και διατίθεται αποκλειστικά για την ανάπτυξη και προστασία των δασών».

5. Στο άρθρο 47 του ν. 998/1979 προστίθενται παράγραφοι 13 και 14 ως εξής:

«13. Αν ο ενδιαφερόμενος δεν επιθυμεί την εξαγορά, μπορεί να ζητήσει την έκδοση απόφασης έγκρισης επέμβασης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 47B'.

14. Μετά την έκδοση απόφασης έγκρισης είτε της εξαγοράς είτε της επέμβασης, ο κάτοχος έχει υποχρέωση εντός ενός (1) έτους να υποβάλει δήλωση στο ΟΣΔΕ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου), αντίγραφο της οποίας κατατίθεται στην οικεία δασική υπηρεσία, προκειμένου να συμπληρωθεί ο φάκελος. Στις περιπτώσεις που έχει κατατεθεί δήλωση στο ΟΣΔΕ οφείλεται η συμπλήρωση του φακέλου».

Με το άρθρο 2 του ν. 4476/2017 εισάγονται τροποποιήσεις στο άρθρο 47 του ν. 998/1979 περί γεωργικής εκμετάλλευσης εκτάσεων δασικού ενδιαφέροντος.

Με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 2 επιτρέπεται εντός των γεωργικώς καλλιεργούμενων εκτάσεων η ανέγερση και τοποθέτηση εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τη χρήση αυτή. Η ρύθμιση αυτή, υπό την αίρεση του συνταγματικώς ανεκτού χαρακτήρα της γεωργικής χρήσης, θα ήταν ορθή, εάν περιοριζόταν στις

«απαραίτητες» για τη γεωργική χρήση εγκαταστάσεις, ενώ υπό την παρούσα ευρεία διατύπωση που αρκείται στην «εξυπηρέτηση» της γεωργικής χρήσης, καταλείπει τη δυνατότητα ανέγερσης εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν (έστω και παρεμπιπτόντως) τη γεωργική χρήση, υπερβαίνοντας το απολύτως αναγκαίο μέτρο της επέμβασης, και που δύναται να εξυπηρετήσουν και τυχόν έτερες χρήσεις. Υπό τις παραπάνω προϋποθέσεις, η ρύθμιση αυτή προφανώς καθίσταται ελεγκτέα ως προς τη συνταγματικότητά της.

Με τις επόμενες παραγράφους του άρθρου 2 τροποποιούνται οι ρυθμίσεις του άρθρου 47 του ν. 998/1979 ως προς τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία εξαγοράς των εκτάσεων του άρθρου 47 παρ. 6 από τους ιδιώτες κατόχους τους. Με το άρθρο 2 παρ. 3, που αντικαθιστά το άρθρο 47 παρ. 7 του ν. 998/1979, προβλέπεται ότι ένορκες βεβαιώσεις δύναται να λαμβάνονται υπ' όψιν ως συνεκτιμώμενο στοιχείο για την απόδειξη της κατοχής του ακινήτου, ενώ κατά την προϊσχύουσα διάταξη η χρήση ενόρκων βεβαιώσεων ως αποδεικτικού της κατοχής στοιχείου απαγορευόταν ρητώς. Το άρθρο 2 παρ. 4, το οποίο αντικαθιστά το άρθρο 47 παρ. 8, μειώνει το τίμημα εξαγοράς, που πλέον ορίζεται από το 1/3 στο 1/4 της αντικειμενικής αξίας της έκτασης, άλλως της αγοραίας, η οποία διευκρινίζεται ότι καθορίζεται από την αρμόδια Δ.Ο.Υ., και προβλέπει τη δυνατότητα καταβολής του τιμήματος μέχρι και σε εκατό μηνιαίες δόσεις ύψους τουλάχιστον τριάντα ευρώ εκάστης. Με το άρθρο 2 παρ. 5 προστίθενται νέες παρ. 13 και 14 στο άρθρο 47 του ν. 998/1979, οι οποίες προβλέπουν αντιστοίχως τη δυνατότητα για τους κατόχους των προηγούμενων παραγράφων που δεν επιθυμούν την εξαγορά της έκτασης υποβολής αιτήματος για έγκριση επέμβασης και τη διοικητική υποχρέωση υποβολής δήλωσης στο ΟΣΔΕ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου).

Ως προς τη έγκριση επέμβασης της νέας παρ. 13, επισημαίνεται ότι αυτή δίδεται σύμφωνα με τα άρθρο 47B του ν. 998/1979, όπως αυτό τροποποιείται από τον ν. 4467/2017, και με το άρθρο 45 του ν. 998/1979, με αποτέλεσμα η έγκριση να δίδεται χωρίς τους περιορισμούς του άρθρου 47 παρ. 4β και 4γ (κλίση εδάφους μικρότερη του 25%, βάθος του εδάφους κατάλληλο για γεωργική καλλιέργεια, απουσία κινδύνου διάβρωσης του εδάφους), αλλά, αντιθέτως, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 45. Κατ' αυτό τον τρόπο, δημιουργείται ανεπίτρεπτη διάκριση καθεστώτος ως προς την έγκριση επέμβασης των κατόχων δημοσίων εκτάσεων που δεν επιθυμούν να τις εξαγοράσουν με τους λοιπούς αιτούντες έγκριση επέμβασης κατ' άρθρο 47 του ν. 998/1979. Εξ άλλου, εν προκειμένω αφ' ενός δεν εφαρμόζονται τα εδαφολογικά κριτήρια του άρθρου 47 παρ. 4, που σχετίζονται με τη γεωργική καλλιέργεια, αφ' ετέρου απαιτούνται – αδόκιμα – οι προϋποθέσεις του άρθρου 45, οι οποίες αποσκοπούν στη διαφύλαξη του δασικού πλούτου, προκειμένου περί εκτάσεων που έχουν ήδη εκχερσωθεί και καλλιεργούνται προ του 1975 και για τις οποίες, ως εκ τούτου, το άρθρο 45 στερείται εν πολλοίς πρακτικού πεδίου εφαρμογής. Κατά συνέπεια, η ρύθμιση αυτή τυγχάνει καθ' όλα τα ανωτέρω προβληματική.

Άρθρο 3. Λοιπές επιτρεπτές επεμβάσεις

1. Ο τίτλος του άρθρου 47Α του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«Λοιπές εκμεταλλεύσεις πρωτογενούς τομέα».

2. Στην παρ. 1 του άρθρου 47Α του ν. 998/1979, μετά τη λέξη «μελισσοκομείων» προστίθενται οι λέξεις «χερσαίων εγκαταστάσεων μονάδων υδατοκαλλιέργειας μετά των απαιτούμενων συνοδευτικών και υποστηρικτικών εγκαταστάσεων για τη λειτουργική ικανότητα της δραστηριότητας.».

3. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 47Α του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής: «Απαγορεύεται η εγκατάσταση των μονάδων της παρ. 1 σε εκτάσεις των περιπτώσεων β' και δ' της παραγράφου 1, καθώς και της περίπτωσης α' της παρ. 2 του άρθρου 4».

4. Η παρ. 2 του άρθρου 51 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Σε δημόσιες εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 3 και, ελλείψει αυτών, σε δασικές εκτάσεις των κατηγοριών της παραπάνω παραγράφου, επιτρέπεται η εγκατάσταση μονάδων μεταποίησης γεωργικών προϊόντων που παράγονται στην περιοχή, τυροκομικών μονάδων επεξεργασίας γάλακτος, οινοποιείων, αποσταγματοποιείων, ποτοποιείων, εμφιαλωτηρίων, ελαιολιτριβείων και σφαγείων. Εξαιρετικώς, επιτρέπεται η μετεγκατάσταση νομίμως λειτουργούντων ελαιολιτριβείων, λόγω ένταξης των περιοχών λειτουργίας τους σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, σε δάση των κατηγοριών της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου ως και η επέκταση, κατόπιν της έγκρισης της παραγράφου 2 του άρθρου 45, νομίμως λειτουργουσών μονάδων μεταποίησης γεωργικών προϊόντων σε δασικού χαρακτήρα εκτάσεις, στις οποίες έχει διενεργηθεί μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου επέμβαση ανεξαρτήτως της έκδοσης σχετικών πράξεων από την οικεία δασική αρχή».

5. Στο άρθρο 57 του ν. 998/1979 προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής:

«8. Επιτρέπονται οι εγκαταστάσεις και υποδομές αστεροσκοπείων ιδιοκτησίας του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή άλλων φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και η κατασκευή των απαραίτητων συνοδών έργων αυτών σε δάση, δασικές εκτάσεις και δημόσιες εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 3».

6. Υφιστάμενες κατά την έναρξη ισχύος της παρούσας παραγράφου εγκαταστάσεις και υποδομές αστεροσκοπείων ιδιοκτησίας του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή άλλων φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και τα υφιστάμενα συνοδά αυτών έργα, χωρίς άδεια της δασικής υπηρεσίας, σε δάση, δασικές εκτάσεις και δημόσιες εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παρ. 5 του άρθρου 3 του ν. 998/1979, οφείλουν να λάβουν, εντός χρονικού διαστήματος τριών (3) ετών από την έναρξη ισχύος της παρούσας παραγράφου, τις προβλεπόμενες από το άρθρο 45 του ν. 998/1979 εγκρίσεις ή πράξεις. Κατά τη διάρκεια της ανωτέρω προθεσμίας αναστέλλεται η ισχύς των διοικητικών πράξεων αποβολής, επιβολής προστίμων κατεδάφισης και κήρυξης των εκτάσεων ως αναδασωτέων, που τυχόν έχουν εκδοθεί, οι οποίες μετά την έκδοση των προβλεπόμενων από τη δασική νομοθεσία εγκρίσεων ή πράξεων του άρθρου 45 του ν. 998/1979, παύουν να ισχύουν.

Με το άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 4467/2017 αντικαθίσταται ο τίτλος του άρθρου 47Α του ν. 998/1979, γεγονός που καταδεικνύει ότι το περιεχόμενο των διατάξεων του άρθρου αυτού υπερβαίνει το αυστηρό πλαίσιο της κατά τον καταργηθέντα τίτλο «κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης», ρυθμίζοντας κατά γενικότερο τρόπο τις δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, και σηματοδοτεί την προσθήκη με το άρθρο 3 παρ. 2 στις εγκαταστάσεις του άρθρου 47Α παρ. 1 τις χερσαίες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιέργειας με τις συνοδευτικές ους εγκαταστάσεις.

Η παρ. 3 του άρθρου 3 αντικαθιστά το πρώτο εδάφιο του άρθρου 47Α παρ. 3,

τροποποιώντας το περιεχόμενό του κατά το ότι η απαγόρευση των εγκαταστάσεων του άρθρου 47Α παρ. 1 παύει να εκτείνεται στα δάση εντός ή πέριξ τουριστικών περιοχών, λουτροπόλεων, ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και παραδοσιακών οικισμών (άρθρο 4 παρ. 2 εδ. δ' και ε' του ν. 998/1979), αλλά και κατά το ότι καταργείται η άρση της απαγόρευσης ειδικώς για τα μελισσοκομεία. Σε κάθε περίπτωση, η νέα αυτή ρύθμιση, με την οποία επιτρέπονται οι εγκαταστάσεις του άρθρου 47Α παρ. 1 στις παραπάνω περιοχές, εγείρουν ζήτημα ελλιπούς προστασίας του τοπίου και, ως εκ τούτου, δύναται τέτοιες εγκαταστάσεις να κριθούν περιπτώσιολογικώς ως αντισυνταγματικές.

Με την παρ. 4 του άρθρου 3 απαλείφονται από το άρθρο 51 παρ. 2 του ν. 998/1979 περί βιομηχανικών εγκαταστάσεων οι χερσαίες εγκαταστάσεις μονάδων υδατοκαλλιέργειας, οι οποίες πλέον εντάσσονται κατά τα ανωτέρω διαληφθέντα στις εγκαταστάσεις του πρωτογενούς τομέα.

Το άρθρο 3 παρ. 5 εισάγει νέα παρ. 8 στο άρθρο 57 του ν. 998/1979 περί «λοιπών επεμβάσεων», με την οποία προβλέπεται η δημιουργία δημόσιων εγκαταστάσεων και υποδομών αστεροσκοπείων εντός δασών, δασικών εκτάσεων και εκτάσεων του άρθρου 3 παρ. 5α και 5β του ν. 998/1979. Το άρθρο 4 παρ. 6 προβλέπει μεταβατική ρύθμιση για την προσωρινή λειτουργία και νομιμοποίηση των ήδη υφισταμένων δημοσίων εγκαταστάσεων και υποδομών αστεροσκοπείων. Η ρύθμιση αυτή, η οποία είχε προταθεί και στο πλαίσιο του έργου της κωδικοποίησης της δασικής νομοθεσίας, είναι ορθή, εφ' όσον τα αστεροσκοπεία αφ' ενός λόγω της λειτουργίας τους ανεγείρονται σε βουνώδεις εκτάσεις, οι οποίες κατά κανόνα υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, αφ' ετέρου πράγματι εξυπηρετούν σκοπό «υπέρτερου» δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι προεχόντως η επιστημονική έρευνα.

Άρθρο 4. Γεωργική εκμετάλλευση εκτάσεων δασικού χαρακτήρα που εκχερσώθηκαν μεταξύ 1975-2007

1. Το άρθρο 47B του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

1. «Δάση, δασικές εκτάσεις, καθώς και εκτάσεις της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 3, που εκχερσώθηκαν για γεωργική εκμετάλλευση χωρίς άδεια της οικείας δασικής αρχής μετά την 11η Ιουνίου 1975 και έως την 7η Μαρτίου 2007, υπό την προϋπόθεση ότι διατηρούν τη χρήση αυτή μέχρι σήμερα και εφόσον πληρούνται για τις εκτάσεις αυτές οι προϋποθέσεις της παραγράφου 12 του άρθρου 47, μπορεί να λάβουν έγκριση επέμβασης σύμφωνα με το άρθρο 45 και την παρ. 2 του άρθρου 47, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο. Στις διατάξεις του παρόντος υπάγονται και εκτάσεις κηρυγμένες ως αναδασωτέες. Η έγκριση επέμβασης χορηγείται αποκλειστικά για γεωργική και δενδροκομική καλλιέργεια. Μέσα στις ανωτέρω εκτάσεις επιτρέπονται οι κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως δεξαμενές νερού, γεωτρήσεις, μετρητές Δ.Ε.Η., υπόστεγα κατ' εφαρμογή της σχετικής περί των κατασκευών αυτών νομοθεσίας.

2. Οι κάτοχοι των εκτάσεων της παραγράφου 1 υποχρεούνται στην καταβολή χρηματικού ανταλλάγματος για την απώλεια του φυσικού αγαθού από την αλλαγή χρήσης της έκτασης κατ' εφαρμογή της παραγράφου 8 του άρθρου 45 και αντισταθμιστικής δαπάνης για να υλοποιηθεί αναδάσωση ή δάσωση. Το οριζόμενο συνολικό τίμημα (αντάλλαγμα χρήσης και δαπάνη αναδάσωσης)

ειδικά για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις του παρόντος άρθρου μπορεί να προσδιορίζεται και να αναπροσαρμόζεται με βάση την κοινή υπουργική απόφαση που ορίζεται στο άρθρο 45 παράγραφος 8 και δεν μπορεί να είναι ίσο ή μικρότερο του ανταλλάγματος χρήσης που καθορίζεται στην ίδια κοινή υπουργική απόφαση για τις εκτάσεις των παραγράφων 5 έως 13 του άρθρου 47 του παρόντος νόμου. Το τίμημα αυτό μπορεί να καταβάλλεται σε μηνιαίες δόσεις, μη δυνάμενες να υπερβούν τον αριθμό των εκατό (100) και υπό την προϋπόθεση ότι το ύψος έκαστης δόσης δεν είναι μικρότερο των τριάντα (30) ευρώ. Η καταβολή του τιμήματος αυτού αποτελεί προϋπόθεση για τη νομιμοποίηση της αλλαγής χρήσης της έκτασης. Το ποσό της δαπάνης αναδάσωσης κατατίθεται υπέρ του Πράσινου Ταμείου στον ειδικό κωδικό Ειδικός Φορέας Δασών και διατίθεται αποκλειστικά για σκοπούς αναδάσωσης ή δάσωσης. Μετά την εξόφληση του ανωτέρω ανταλλάγματος εκδίδεται από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και έως ότου διορισθεί, του ασκούντα καθήκοντα Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, διαπιστωτική πράξη αλλαγής χρήσης της έκτασης. Η ανωτέρω διαπιστωτική πράξη μεταγράφεται στα Βιβλία Μεταγραφών του οικείου Υποθηκοφυλακείου ή καταχωρείται στο Κτηματολογικό Βιβλίο του οικείου Κτηματολογικού Γραφείου, ατελώς. Η χρήση της έκτασης μπορεί να μεταβιβάζεται από τον κάτοχο αυτής, μετά την εξόφληση του ανταλλάγματος χρήσης. Για τη μεταβίβαση της χρήσης της έκτασης εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του άρθρου 1033 Α.Κ.. Για τη μεταγραφή στο οικείο Υποθηκοφυλάκειο ή την καταχώριση στο οικείο Κτηματολογικό Γραφείο της πράξης μεταβίβασης κατά το προηγούμενο εδάφιο καταβάλλονται μόνον τα πάγια τέλη της παρ. 1 του άρθρου 17 του ν. 3226/2004, αξίας εννέα (9) ευρώ.

3. Κατ' εξαίρεση των οριζομένων στην παράγραφο 2 του άρθρου 47, για τις εκτάσεις της παραγράφου 1 που αποδεικνύεται ότι είναι ενταγμένες στο ΟΣΔΕ δεν απαιτείται σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης, αλλά αντί αυτής συντάσσεται σχετική γνωμοδότηση από την αρμόδια δασική αρχή, στην οποία επαληθεύονται τα στοιχεία της έκτασης ως προς τα όρια, τις πλευρικές διαστάσεις, τη θέση, την περιφέρεια, το εμβαδόν και την κλίση του εδάφους. Επίσης, αναφέρονται τυχόν διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί για την προστασία της έκτασης και υπολογίζεται το ανάλλαγμα χρήσης της παραγράφου 8 του άρθρου 45. Επί των εκτάσεων της παραγράφου 1 δεν εκδίδεται πράξη χαρακτηρισμού. Για τον υπολογισμό του ανταλλάγματος χρήσης αρκεί η διαπίστωση από τη δασική υπηρεσία της μορφής που είχε η έκταση πριν την εκχέρωση. Η έγκριση επέμβασης διαρκεί για όσο χρόνο χρησιμοποιείται η έκταση αποκλειστικά και μόνο για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια. Τυχόν μεταβολή του σκοπού της επέμβασης συνεπάγεται την ανάκληση της απόφασης έγκρισης επέμβασης του άρθρου 45 και την επιβολή των ποινικών κυρώσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 71, με διπλασιασμό της προβλεπόμενης στο άρθρο αυτό χρηματικής ποινής.

4. Έως την εξόφληση του ανταλλάγματος χρήσης διοικητικές πράξεις και πρωτόκολλα που έχουν εκδοθεί για την προστασία των εκτάσεων της παραγράφου 1 αναστέλλονται. Μετά την εξόφλησή του, οι ανωτέρω διοικητικές πράξεις ανακαλούνται. Τυχόν καταβληθέντα ποσά δεν επιστρέφονται ούτε συμψηφίζονται με το ποσό που έχει οριστεί ως ανάλλαγμα χρήσης.

5. Μετά την έκδοση απόφασης χορήγησης έγκρισης επέμβασης ο κάτοχος έχει υποχρέωση εντός ενός (1) έτους να υποβάλει δήλωση στο ΟΣΔΕ, αντίγραφο της οποίας πρέπει να κατατεθεί στην οικεία δασική υπηρεσία, προκειμένου να ολοκληρωθεί ο φάκελος. Αν έχει κατατεθεί δήλωση στο ΟΣΔΕ οφείλεται η συμπλήρωση του φακέλου με την παρούσα έγκριση επέμβασης. Η αλλαγή του σκοπού της έγκρισης επέμβασης συνεπάγεται ανάκληση της έγκρισης της παραγράφου 1 του άρθρου 47B', καθώς και την επιβολή των ποινικών κυρώσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 71 με διπλασιασμό της προβλεπόμενης στο άρθρο αυτό χρηματικής ποινής. Επιπλέον, τυχόν αλλαγή του σκοπού της έγκρισης επέμβασης μετά τη χορήγηση της ανωτέρω διαπιστωτικής πράξης εκ μέρους του αρχικού ή του εκάστοτε χρήστη της έκτασης, συνεπάγεται την αυτοδίκαιη ακυρότητα της σχετικής διαπιστωτικής πράξης ή της σχετικής πράξης μεταβίβασης της χρήσης, ως προς το τμήμα που άλλαξε χρήση και την υπαγωγή του τμήματος αυτού στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας.

6. Αναστέλλεται η λήψη και εφαρμογή διοικητικών πράξεων και πρωτοκόλλων για την προστασία των

εκτάσεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου από την ημερομηνία κατάθεσης αίτησης υπαγωγής στο παρόν άρθρο και έως την οριστική γνωμοδότηση των αρμοδίων υπηρεσιών. Αναστέλλεται επίσης η κήρυξη των αιτούμενων εκτάσεων ως αναδασωτέων έως το ως ανωτέρω αναφερόμενο χρονικό διάστημα. Η εφαρμογή της παρούσας διάταξης έχει εφαρμογή και για όσες αιτήσεις έχουν ήδη κατατεθεί μέχρι 23.12.2016».

2. Στις διατάξεις του παρόντος άρθρου υπάγονται και οι εκκρεμείς υποθέσεις του άρθρου 47B' του ν. 998/1979, όπως αυτό προστέθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 12 του ν. 4315/2014 και ίσχυε πριν την αντικατάστασή του με τις διατάξεις του παρόντος.

3. Η παρ. 6 του άρθρου 78 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«6. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται ο τρόπος και η διαδικασία χορήγησης της έγκρισης γεωργικής εκμετάλλευσης, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, οι υποχρεώσεις του δικαιούχου και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των άρθρων 47 και 47B'».

4. Η παρ. 7 του άρθρου 78 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«7. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζεται ο τύπος του τίτλου κυριότητας της παραγράφου 11 του άρθρου 47 και ο τύπος της διαπιστωτικής πράξης της παραγράφου 2 του άρθρου 47B'».

Το άρθρο 4 του ν. 4467/2017 μεταβάλλει κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς τις επιταγές του Συντάγματος τις ήδη ελεγκτές ως προς τη συνταγματικότητά τους ρυθμίσεις του άρθρου 47B του ν. 998/1979, όπως αυτό εισήχθη με το άρθρο 12 παρ. 3 του ν. 4315/2014.

Συγκεκριμένα, στην παρ. 1 του άρθρου 47B απαλείφεται η φράση «για λόγους δημοσίου συμφέροντος», η οποία προσέδιδε μία επίφαση συνταγματικότητας στις υπό ρύθμιση παράνομες εκχερσώσεις εκτάσεων δασικού ενδιαφέροντος που έλαβαν χώρα μετά την θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975. Τονίζεται ωστόσο ότι κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η ρητή συνταγματική προστασία των δασικών οικοσυστημάτων καταλείπει την δυνατότητα κατ' εξαίρεση μεταβολή του προορισμού των οικοσυστημάτων αυτών μόνο για λόγους «υπέριτερου», ή κατ' άλλη διατύπωση «σοβαρού», δημοσίου συμφέροντος (Ολ. Σ.τ.Ε. 2855/2003, Σ.τ.Ε. 772/1992).

Εξ άλλου, η ασαφής διατύπωση «εκτάσεις δασικού χαρακτήρα» αντικαθίσταται από τη φράση «Δάση, δασικές εκτάσεις, καθώς και εκτάσεις της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 3», η οποία, καίτοι χαρακτηρίζεται πλέον από απόλυτη σαφήνεια, υπάγει ρητώς στο πεδίο εφαρμογής των ρυθμίσεων του άρθρου 47B ακόμη και τα δάση, έτι δε, όπως ρητώς προβλέπεται σε επόμενο εδάφιο, και εκτάσεις κηρυχθείσες ως αναδασωτέες κατά τρόπο προδήλως ασυμβίβαστο με τα άρθρα 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος. Στη συνέχεια, παραμένει η 7η Μαρτίου 2007 ως χρονικό όριο των υπό ρύθμιση εκχερσώσεων, απαλείφεται όμως η φράση «που ξεκίνησε η αεροφωτογράφιση του συνόλου της χώρας από την «ΕΚΧΑ Α.Ε.», με την οποία καθοριζόταν το – αυθαιρέτως τεθέν – κρίσιμο γεγονός που σηματοδοτεί η εν λόγω ημεροχρονολογία.

Περαιτέρω, κατά την προϊσχύουσα ρύθμιση, η νομιμοποίηση εκχερσωθεισών

εκτάσεων επιτρεπόταν υπό την προϋπόθεση ότι οι εκτάσεις αυτές διατηρούσαν τη γεωργική χρήση μέχρι σήμερα, ότι εντός αυτών δεν υπήρχαν κτήρια/κτίσματα, ότι ανταποκρίνονταν στα κριτήρια των παρ. 2 και 4 στοιχ. β' και γ' του άρθρου 47 του ν. 998/1979 και ότι δεν ενέπιπταν στις περιπτώσεις α' και β' της παρ. 1 και στην περίπτωση α' της παρ. 2 του άρθρου 4 του ν. 998/1979. Η νέα ρύθμιση αίρει την προϋπόθεση απουσίας κτηρίων και εν γένει κτισμάτων και υπάγει την έγκριση στο άρθρο 45 και στο άρθρο 47 παρ. 2 του ν. 998/1979. Η υπαγωγή στο άρθρο 47 παρ. 2 του ν. 998/1979, η οποία παραπέμπει στην παρ. 4 του ίδιου άρθρου στο σύνολό της, προϋποθέτει οι εκτάσεις να μην εμπίπτουν στις ίδιες κατηγορίες εκτάσεων του άρθρου 4 του ν. 998/1979, με δύο σημαντικές διαφοροποιήσεις: αφ' ενός εξαιρούνται της δυνατότητας νομιμοποίησης τα δασικά οικοσυστήματα εντός του νομού Αττικής, αφ' ετέρου όμως αίρεται η απαγόρευση νομιμοποίησης εκχερσώσεων σε δασικά οικοσυστήματα ιδιαίτερου επιστημονικού, αισθητικού, οικολογικού και γεωμορφολογικού ενδιαφέροντος ή περιλαμβανόμενα σε ειδικές ζώνες διατήρησης και ζώνες ειδικής προστασίας (εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, διατηρητέα μνημεία της φύσης κλπ), κατά τρόπο τουλάχιστον προκλητικά αντισυνταγματικό, εν όψει του ιδιαίτερου προστατευτικού καθεστώτος που διέπει τα οικοσυστήματα, κυρίως μέσω της εφαρμογής των διατάξεων του ν. 1650/1986, όπως ισχύει.

Στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 47B αναδιατυπώνονται και εξειδικεύονται οι υποχρεώσεις καταβολής ανταλλάγματος χρήσης και δαπάνης αναδάσωσης, το ύψος των παραπάνω τελών και ο τρόπος καταβολής τους, ενώ προβλέπεται το πρώτον η έκδοση διαπιστωτικής πράξης για την αλλαγή χρήσης της έκτασης από τον Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Περαιτέρω, απαλείφεται η απαγόρευση ανέγερσης κτισμάτων στη έκταση, εν όψει και της ρητής νέας πρόβλεψης της παρ. 1 κατά την οποία στις ανωτέρω εκτάσεις επιτρέπονται οι κατασκευές που εξυπηρετούν τη γεωργική εκμετάλλευση, όπως δεξαμενές νερού, γεωτρήσεις, μετρητές Δ.Ε.Η. και υπόστεγα. Εντούτοις, η νέα ρύθμιση δεν προβλέπει το νομικό καθεστώς των τυχόν ανεγερθέντων κτισμάτων εντός της έκτασης πριν τη νομιμοποίησή της, τα οποία δεν συνεχονται άμεσα με την αγροτική εκμετάλλευση της έκτασης (π.χ. οικίσκοι για πρόχειρη διαμονή), τα οποία, εν όψει της κατάργησης της προϋπόθεσης απουσίας κτισμάτων, παραμένουν αρρύθμιστα.

Ειδικότερα στην παρ. 3 προβλέπεται σειρά ειδικών ρυθμίσεων, μεταξύ των οποίων η απαγόρευση έκδοσης πράξης χαρακτηρισμού για τις εκτάσεις αυτές. Εν όψει του γεγονότος ότι η κατ' εξαίρεση αλλαγή μορφής της έκτασης δεν αίρει την υπαγωγή της στην δασική νομοθεσία ως έκτασης δασικού ενδιαφέροντος, η παραπάνω απαγόρευση δύναται να ερμηνευθεί μόνο υπό την έννοια ότι ο δασικός χαρακτήρας της έκτασης θεωρείται τόσο από τον ενδιαφερόμενο όσο και από τη διοίκηση ως αποδεδειγμένα δασικό οικοσύστημα, το οποίο υπέστη επιτρεπτή αλλαγή χρήσης. Κατά την ανωτέρω αντίληψη, η δυνατότητα έκδοσης χαρακτηρισμού εκλείπει, εάν και εφ' όσον ο ενδιαφερόμενος αιτηθεί την υπαγωγή της έκτασης στις διατάξεις του άρθρου 47B του ν. 998/1979 και υπό την προϋπόθεση ότι θα εκδοθεί η σχετική διοικητική έγκριση. Εξ άλλου, εφ' όσον η ίδια η διάταξη της παρ. 3

προβλέπει ότι η διοικητική έγκριση διαρκεί για όσο χρόνο χρησιμοποιείται η έκταση αποκλειστικά και μόνο για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια, ενώ τυχόν μεταβολή του σκοπού της επέμβασης συνεπάγεται την ανάκληση της απόφασης έγκρισης, στην περίπτωση που η γεωργική χρήση εγκαταλειφθεί, ειδικότερα δε αν αναβιώσει στην έκταση η δασική βλάστηση, η έκταση δύναται κατά περίπτωση προφανώς είτε να κηρυχθεί ως αναδασωτέα είτε να χαρακτηριστεί ως δασική.

Άρθρο 5 Δασικοί χάρτες και αιτήσεις τακτοποίησης γεωργικών εκμεταλλεύσεων

1. Στην παρ. 4 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 προστίθεται δεύτερο εδάφιο ως εξής:

«Για τις επεμβάσεις του παρόντος Κεφαλαίου απαιτείται η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού. Σε όσες περιοχές υπάρχει θεωρημένος ή αναρτημένος δασικός χάρτης λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας ή η μορφή που απεικονίζεται στο χάρτη».

2. Στην παρ. 7 του άρθρου 13 του ν. 3889/2010 (Α' 182), μετά το τρίτο εδάφιο προστίθενται εδάφια, ως εξής:

«Για την υποστήριξη της Διεύθυνσης Δασών στο ως άνω έργο, μπορεί κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, να προσλαμβάνεται από την Ε.Κ.ΧΑ. Α.Ε. προσωπικό των ιδίων ειδικοτήτων με σχέση εξαρτημένης εργασίας ορισμένου χρόνου, εφόσον έχει γίνει η σχετική πρόβλεψη της δαπάνης μισθοδοσίας στον εκάστοτε προϋπολογισμό του εν λόγω φορέα. Οι εν λόγω συμβάσεις συνάπτονται από την εταιρεία κατόπιν προηγούμενης απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας με την οποία καθορίζεται η συγκεκριμένη ειδικότητα, ο αριθμός του προσωπικού και ο χρόνος διάρκειας των συμβάσεων. Η επιλογή του προσωπικού γίνεται από την Ε.Κ.ΧΑ. Α.Ε. κατόπιν προκήρυξης, βάσει αντικειμενικών προσόντων που υπαγορεύονται από τη φύση και το σκοπό των παρεχόμενων υπηρεσιών, ενώ εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 8 έως 10, 11B, 13 και 20 του άρθρου 21 του ν. 2190/1994, όπως ισχύουν, ως προς τη διαδικασία που ακολουθείται για τις προσλήψεις με το άρθρο αυτό με έλεγχο από το Α.Σ.Ε.Π.. Απαγορεύεται η μετατροπή των συμβάσεων αυτών σε αορίστου χρόνου. Το ως άνω προσωπικό δύναται να διατίθεται στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες της κάθε οργανικής μονάδας».

3.α. Στο άρθρο 17 του ν. 3889/2010 (Α' 182) προστίθεται παράγραφος 10, ως εξής:

«10. Για τις εκτάσεις που στον αναρτημένο δασικό χάρτη προσδιορίζονται ως μη διεπόμενες από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας σύμφωνα με τη φωτοερμηνεία της πλησιέστερης προς το χρόνο κατάρτισής του αεροφωτογραφίας και, συγχρόνως, ως διεπόμενες από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας στην παλαιότερη διαθέσιμη αεροφωτογραφία, και οι οποίες είναι ενταγμένες στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ), δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος άρθρου, εφόσον υποβληθεί αίτημα, εντός της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 15, για την υπαγωγή τους στις διατάξεις των παραγράφων 5 έως 14 του άρθρου 47 και στο άρθρο 47B του ν. 998/1979. Η ως άνω εξαίρεση από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου χορηγείται για όσο διάστημα απαιτείται για την έκδοση της διοικητικής πράξης έγκρισης εξαγοράς ή επέμβασης που προβλέπεται από τα ανωτέρω άρθρα, η οποία εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας έξι (6) μηνών από το πέρας της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 15».

β. Στις περιπτώσεις όπου η προθεσμία της παρ. 1 του άρθρου 15 του ν. 3889/2010 για την υποβολή αντιρρήσεων, λήγει σε διάστημα μικρότερο των δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, η προθεσμία αυτή παρατείνεται έως τη συμπλήρωση δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

4. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 3 του ν. 3208/2003 (Α' 303) αντικαθίσταται ως εξής:

«6. Μέχρι την κατάρτιση και τήρηση Δασολογίου συστήνεται Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας στην έδρα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, με αρμοδιότητα των, κατά τις διατάξεις των

παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 3 του ν. 998/1979, ειδικότερο χαρακτηρισμό των περιλαμβανομένων στον αναρτημένο δασικό χάρτη, περιοχών δασικού χαρακτήρα».

5. Στην παρ. 2 του άρθρου 155 του ν. 4389/2016 (Α'94) προστίθεται περίπτωση γ' ως εξής:

«γ) οι περιοχές της παρ. 4 του άρθρου 23 του ν. 3889/ 2010, εφόσον έχουν υποδειχθεί, από τις τεχνικές υπηρεσίες των οικείων Ο.Τ.Α., μέχρι τη λήξη της, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 15 του ίδιου νόμου, προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων του αναρτημένου δασικού χάρτη, εξαιρούνται της θεώρησης και κύρωσης του άρθρου 17 ομοίως, νοούμενες ως μη αναρτηθείσες, εφαρμοζόμενων των διατάξεων της δασικής νομοθεσίας. Οι αντιρρήσεις που εκκρεμούν κατά του δασικού χάρτη, που αφορούν στις ανωτέρω περιοχές, θεωρούνται ως μη υποβληθείσες και το ειδικό τέλος που έχει καταβληθεί, επιστρέφεται στους δικαιούχους».

Το άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 4467/2017, με το οποίο προστίθεται εδάφιο στο άρθρο 45 παρ. 4 του ν. 998/1979, ορίζει ότι για τις επιτρεπτές επεμβάσεις του έκτου Κεφαλαίου του ν. 998/1979 απαιτείται η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού και ότι σε όσες περιοχές υπάρχει θεωρημένος ή αναρτημένος δασικός χάρτης λαμβάνεται υπ' όψιν η μορφή που απεικονίζεται στο χάρτη. Η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού είναι αυτονόητη προκειμένου περί έκδοσης άδειας περί επέμβασης σε δασικό οικοσύστημα, αφού από την πράξη αυτή θα προκύψει τόσο η κατ' αρχήν υπαγωγή της έκτασης στη δασική νομοθεσία, και δη στις οικείες διατάξεις περί επιτρεπτών επεμβάσεων, όσο και η ειδικότερη μορφή και τα χαρακτηριστικά της εν όψει των οποίων θα προσδιοριστούν οι όροι και προϋποθέσεις των επεμβάσεων στην έκταση. Ως προς τον ρόλο του θεωρημένου ή αναρτημένου δασικού χάρτη, λεκτέα τα εξής: αφ' ενός η νέα διάταξη είναι ασαφής, αφού δεν προσδιορίζει αν ο δασικός χάρτης υποκαθιστά την πράξη χαρακτηρισμού ή αν, αντιθέτως, η υποχρέωση έκδοσης πράξης χαρακτηρισμού παραμένει και ο χάρτης λαμβάνεται υπ' όψιν επικουρικώς. Αφ' ετέρου, κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου μόνο ο οριστικός δασικός χάρτης παράγει έννομες συνέπειες στη διάγνωση των δικαιωμάτων του Δημοσίου και των ιδιωτών και όχι οι προσωρινοί χάρτες, ως εκ τούτου ο δασικός χάρτης, πριν την κύρωσή του, πολλώ δε μάλλον αν εκκρεμούν σε βάρος του αντιρρήσεις, δεν δύναται να παραγάγει αυτόνομες έννομες συνέπειες. Κατ' αυτή την έννοια, ο δασικός χάρτης πριν την κύρωσή του δεν δύναται να υποκαταστήσει τη διαδικασία της πράξης χαρακτηρισμού και συνεπώς η χρήση του θα πρέπει να είναι μόνον επικουρική.

Το άρθρο 5 παρ. 2 εισάγει νέα εδάφια στο άρθρο 13 παρ. 7 του ν. 3889/2010, με τα οποία προβλέπεται η πρόσληψη προσωπικού από την ΕΚΧΑ Α.Ε. και καθορίζονται οι σχετικοί όροι και προϋποθέσεις της πρόσληψης του προσωπικού, με σκοπό την υποστήριξη του έργου των Διευθύνσεων Δασών στο πλαίσιο της ταχύτερης δυνατής διεκπεραίωσης των εργασιών που απαιτούνται μέχρι την κύρωση των δασικών χαρτών.

Με το άρθρο 5 παρ. 3α προστίθεται η παρ. 10 στο άρθρο 17 του ν. 3889/2010. Η νέα ρύθμιση προβλέπει ότι εκτάσεις που στην πλέον πρόσφατη αεροφωτογραφία εμφανίζονται ως μη υπαγόμενες στη δασική νομοθεσία, που όμως στην παλαιότερη

αεροφωτογραφία εμφανίζονται ως υπαγόμενες σε αυτή και έχουν ενταχθεί στο ΟΣΔΕ εξαιρούνται της διαδικασίας κύρωσης των δασικών χαρτών, εφ' όσον υποβληθεί αίτημα νομιμοποίησης της παρούσας χρήσης τους κατ' άρθρο 47 ή 47B του ν. 998/1979. Η ρύθμιση αυτή τυγχάνει ελεγκτέα ως προς τη συνταγματικότητά της και, εν πάση περιπτώσει, είναι κατ' ουσία κατακριτέα, διότι η κατά τα ανωτέρω νομιμοποίηση της αγροτικής - δενδροκομικής χρήσης δεν αίρει την υπαγωγή της έκτασης στη δασική νομοθεσία. Οι διατάξεις των άρθρων 47 και 47B προβλέπουν κατ' εξαίρεση επέμβαση σε συνταγματικώς προστατευόμενες εκτάσεις δασικού ενδιαφέροντος και δη υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ελλείψει των οποίων ανακαλείται η έγκριση της επέμβασης και αναβιώνει η πλήρης εφαρμογή των προστατευτικών διατάξεων της δασικής νομοθεσίας. Ως εκ τούτου, οι εκτάσεις αυτές θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στους δασικούς χάρτες, ώστε η κατά τα ανωτέρω υπαγωγή τους στη δασική νομοθεσία να είναι εμφανής σε όποιον συμβουλευτεί τους δασικούς χάρτες.

Το άρθρο 5 παρ. 3β παρατείνει την προθεσμία υποβολής αντιρρήσεων στο πλαίσιο της ανάρτησης των δασικών χάρτες για δύο μήνες από την έναρξη ισχύος του ν. 4467/2017, για τις περιοχές στις οποίες έχουν ήδη αναρτηθεί οι δασικοί χάρτες και υπολείπεται διάστημα μικρότερο των δύο μηνών μέχρι την εκπνοή της νόμιμης προθεσμίας των 105 ημερών.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ 4. η Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας του άρθρου 3 παρ. 6 του ν. 3208/2003, η οποία ήταν αρμόδια για τον ειδικότερο χαρακτηρισμό εκτάσεων δασικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στους κυρωμένους δασικούς χάρτες, καθίσταται αρμόδια για τον κατά τα ανωτέρω χαρακτηρισμό των εκτάσεων αυτών ήδη από το στάδιο της ανάρτησης του δασικού χάρτη. Ως εκ τούτου, η αρμοδιότητα του δασάρχη προς χαρακτηρισμό κατ' άρθρο 14 του ν. 998/1979, σε αρμονία και με τη διάταξη του άρθρου 14 παρ. 1 του ν. 998/1979, μεταβιβάζεται από την ανάρτηση του δασικού χάρτη καθολικώς στην ως άνω Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας.

Το άρθρο 5 παρ. 5 εισάγει νέα περίπτωση γ' στο άρθρο 155 παρ. 2 του ν. 4389/2016. Το άρθρο 155 παρ. 2 προέβλεπε την ενημέρωση ή αναμόρφωση των δασικών χαρτών με την ειδική επισήμανση των νομίμως και μη εγκεκριμένων οικισμών, ορίζοντας ότι για τους οικισμούς που στερούνται νόμιμης έγκρισης εφαρμόζονται οι ειδικές ρυθμίσεις του άρθρου 24 του ν. 3889/2010. Η νέα ρύθμιση προσθέτει στις προηγούμενες περιπτώσεις εκείνη των οικιστικών πυκνώσεων, για τις οποίες προβλέπεται η αυτοδίκαιη εξαίρεση από την ανάρτηση, θεώρηση και κύρωση των δασικών χαρτών. Η ρύθμιση αυτή, η οποία παραδόξως υπάγει τις οικιστικές πυκνώσεις σε ευμενέστερο καθεστώς από εκείνο του άρθρου 24 του ν. 3889/2010 για τους οικισμούς που στερούνται νόμιμης έγκρισης, ελέγχεται ως προς τη συνταγματικότητά της συναφώς με το σύνολο των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων περί οικιστικών πυκνώσεων.

Άρθρο 6. Περί δασωμένων αγρών και χορτολιβαδικών εκτάσεων

1. Η περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 67 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«α. Εκτάσεις που εμφανίζονται στις αεροφωτογραφίες του 1945, ή, εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του 1960, με αγροτική μορφή που δασώθηκαν μεταγενέστερα, ανεξάρτητα από τη μορφή που απέκτησαν αργότερα, επί των οποίων το Δημόσιο δεν θεμελιώνει δικαιώματα κυριότητας βάσει τίτλου, αναγνωρίζονται ως ιδιωτικές με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης μετά από εισήγηση του αρμοδίου Δασάρχη ή του Διευθυντή Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό, εφόσον ο ιδιώτης προσκομίσει τίτλους ιδιοκτησίας, οι οποίοι ανάγονται πριν από την 23η Φεβρουαρίου 1946 και έχουν μεταγραφεί. Πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής που έχουν εκδοθεί για τις ανωτέρω εκτάσεις ανακαλούνται ακόμη και αν τελεσιδίκησαν δικαστικά».

2. Η παρ. 3 του άρθρου 67 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Ο ειδικότερος χαρακτηρισμός της έκτασης ως δάσους ή δασικής, προκειμένης της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου αυτού, διενεργείται, εάν μεν υπάρχει αναρτημένος δασικός χάρτης από την Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας της παρ. 5 του άρθρου 26 του ν. 3889/2010, άλλως με πράξη χαρακτηρισμού, κατά τη διαδικασία του άρθρου 14, η οποία εκδίδεται ακόμη και αν η συγκεκριμένη έκταση έχει κηρυχθεί αναδασωτέα. Εκτάσεις για τις οποίες ισχύουν τελεσιδικές πράξεις χαρακτηρισμού του άρθρου 14 και πληρούν τις προϋποθέσεις της παρούσας διάταξης μπορεί να υπαχθούν στην παράγραφο 1 εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο. Ο κατά τα ανωτέρω χαρακτηρισμός διενεργείται κατόπιν εξέτασης από τον Δασάρχη ή αν δεν υφίσταται δασαρχείο, από τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Δασών του νομού, των τίτλων ιδιοκτησίας του ενδιαφερομένου και των συνυποβληθέντων από αυτόν σχετικών πιστοποιητικών μεταγραφής και τοπογραφικού διαγράμματος. Εάν η έκταση χαρακτηριστεί ως μη υπαγόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 3, η σχετική πράξη αναδάσωσης ανακαλείται».

3. Στην παρ. 4 του άρθρου 67 του ν. 998/1979 μετά το δεύτερο εδάφιο προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Στις διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 μπορεί να υπαχθούν και τα κοινόχρηστα ακίνητα δασικού χαρακτήρα που διατέθηκαν ως κληροτεμάχια, τα οποία εμφανίζονται στις αεροφωτογραφίες του 1945, ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του 1960, με αγροτική μορφή που δασώθηκαν μεταγενέστερα».

4. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 67 του ν. 998/1979 αντικαθίσταται ως εξής:

«Εκκρεμείς υποθέσεις του άρθρου 14 στον Δασάρχη ή στις Επιτροπές του άρθρου 10 εξετάζονται, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα, από τον ενδιαφερόμενο».

5. Στο άρθρο 52 του ν. 4280/2014 (Α' 159) προστίθεται παράγραφος 22 ως εξής:

«22. Μέχρι την κατάρτιση των δασικών χαρτών, για τις εκτάσεις που έχουν χαρακτηριστεί τελεσιδικώς ως υπαγόμενες στις παραγράφους 6β ή 6γ του άρθρου 3 του ν. 998/1979 και ρυθμιζόνταν σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου 3 του ίδιου νόμου πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4280/2014, εκδίδεται διαπιστωτική πράξη από την οικεία δασική αρχή, κατόπιν αιτήματος οποιουδήποτε έχοντος έννομο συμφέρον ή αυτεπαγγέλτως από τον οικείο Δασάρχη, προκειμένου να προσδιορισθούν εννοιολογικά οι ανωτέρω εκτάσεις και να διακριθούν αντιστοίχως, σύμφωνα με το άρθρο 5 του π.δ. 32/2016. Η διαπιστωτική πράξη, εντός δέκα (10) ημερών από την έκδοσή της, αναρτάται στο διαδικτυακό τόπο του εδαφίου 3 της παρ. 3 του άρθρου 14 του ν. 998/1979. Με την ανάρτηση της πράξης στον ειδικό αυτό τόπο, η οποία αντιστοιχεί με επιβαλλόμενη από το νόμο δημοσίευση, τεκμαίρεται η πλήρης γνώση για κάθε ενδιαφερόμενο τρίτο, προκειμένου να ασκήσει οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα. Η υποβολή της αίτησης που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο, η διαδικασία έκδοσης της ανωτέρω πράξης του Δασάρχη, καθώς και η προθεσμία άσκησης και η άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων κατ' αυτής δεν αναστέλλει την πρόοδο της κατάρτισης, θεώρησης και κύρωσης των δασικών χαρτών, εφαρμοζομένων ως προς την αναμόρφωση του οικείου δασικού χάρτη των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 20 του ν. 3889/2010 (Α' 182)».

Με το άρθρο 6 παρ. 1 προστίθεται στην περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 67 του ν. 998/1979 για την αναγνώριση ιδιωτικής αγρών που δασώθηκαν μεταγενέστερα η φράση «*ανεξάρτητα από τη μορφή που απέκτησαν αργότερα*». Η προσθήκη της φράσης αυτής δεν φαίνεται να ασκεί ουσιώδη επιρροή στην ήδη υφιστάμενη ρύθμιση, εφ' όσον είναι μάλλον πλεοναστική εν όψει του ίδιου του αντικειμένου της ρύθμισης, το οποίο εντοπίζεται σε αγρούς που αργότερα δασώθηκαν («*δασωθέντες αγροί*»). Ενδεχομένως η προσθήκη αυτή αποσκοπεί στη διευκόλυνση εφαρμογής της προβλεπόμενης από το άρθρο 67 παρ. 1α ρύθμισης, διευκρινίζοντας ότι η διάγνωση της ειδικότερης δασικού ενδιαφέροντος μορφής την οποία προσέλαβε στη συνέχεια η έκταση ή, ενδεχομένως, η εκ νέου απώλεια της δασικής βλάστησης αποτελούν στοιχεία αδιάφορα για την εφαρμογή της εν λόγω νομοθετικής ρύθμισης.

Με το άρθρο 6 παρ. 2 τροποποιείται η παρ. 3 του άρθρου 67 του ν. 998/1979 κατά το ότι ο ειδικότερος χαρακτηρισμός εκτάσεων για την εφαρμογή του άρθρου 67 διενεργείται από την Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας, αντί του δασάρχη, ήδη από το στάδιο της ανάρτησης του δασικού χάρτη, σε εναρμόνιση με το κατά τα ανωτέρω τροποποιηθέν άρθρο 3 παρ. 6 του ν. 3208/2003. Περαιτέρω, διευκρινίζεται ρητώς το αυτονοήτως ισχύον, ήτοι ότι και εκτάσεις που έχουν ήδη χαρακτηριστεί τελεσιδίκως κατ' άρθρο 14 δύναται, με αίτηση του ενδιαφερομένου, να υπαχθούν στις ρυθμίσεις του άρθρου 67, εφ' όσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου αυτού.

Με το άρθρο 6 παρ. 3 προστίθενται στις εκτάσεις του άρθρου 67 παρ. 4 του ν. 998/1979, πέραν εκείνων για τις οποίες το ιδιοκτησιακό καθεστώς καθορίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 3208/2003, τα κοινόχρηστα ακίνητα δασικού χαρακτήρα που διατέθηκαν ως κληροτεμάχια.

Το άρθρο 6 παρ. 5 εισάγει στις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 52 του ν. 4280/2014 νέα παρ. 22, σύμφωνα με την οποία, μέχρι την κατάρτιση των δασικών χαρτών, για τις εκτάσεις που έχουν τελεσιδίκως χαρακτηριστεί ως έχουσες τη μορφή του άρθρου 3 παρ. 5α ή 5β του ν. 998/1979, που είτε εμφάνιζαν κατά τις Α/Φ έτους 1945, άλλως έτους 1960, αγροτική μορφή είτε καταλαμβάνονται από τεχνικές δασικές φυτείες ή φυτεύσεις δέντρων από τους ιδιοκτήτες τους και οι οποίες ρυθμίζονταν από το άρθρο 3 παρ. 7 του ν. 998/1979 προ της τροποποίησης του άρθρου αυτού από τον ν. 4280/2014, εκδίδεται πράξη της δασικής αρχής, κατόπιν σχετικού αιτήματος, ώστε οι εκτάσεις αυτές να προσδιοριστούν ως χορτολιβαδικές ή βραχώδεις κατά τις οικείες διατάξεις του π.δ. 32/2016.

Επίλογος

Από την επισκόπηση του συνόλου των παραπάνω διατάξεων, προκύπτει αδιαστίκτως ότι και ο ν. 4467/2017 εντάσσεται στο πλαίσιο της «*νομοθετικής φρενιτίδας*» που πυροδοτήθηκε από την εκπόνηση των δασικών χαρτών. Πράγματι, το έργο των δασικών χαρτών αναδεικνύει ενώπιον του συνόλου των πολιτών της χώρας την ουσιαστική σύγκρουση ανάμεσα στην εφαρμογή των αυστηρών διατάξεων

της δασικής νομοθεσίας και των πραγματικών καταστάσεων που έχουν παγιωθεί σε πληθώρα εκτάσεων σε όλη τη χώρα υπέρ των πολιτών, είτε ως προς την ιδιοκτησία είτε ως προς τη χρήση των εκτάσεων αυτών, λόγω της διαχρονικής αδράνειας της πολιτείας, τόσο εν γένει όσο και ειδικότερα ως προς την αδυναμία εκπόνησης του έργου των δασικών χαρτών και του δασολογίου, παρά τις επανειλημμένες και ρητές επιταγές του συνταγματικού και του κοινού νομοθέτη.

Στο πλαίσιο αυτό, και με σκοπό την αντιμετώπιση της έντονης κοινωνικής αναταραχής που έχει δημιουργηθεί επ' αφορμή των δασικών χαρτών, η πολιτεία αποπειράται να επιτύχει έναν κοινωνικό κατευνασμό με την έκδοση συνεχών, πρόχειρων και αποσπασματικών ρυθμίσεων που δείχνουν να κατοχυρώνουν τα ιδιωτικά συμφέροντα – πρωτίστως οικιστικά και αγροτικά – των πολιτών. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι το παρόν νομοθέτημα εντάσσεται στην παραπάνω στρατηγική καθώς και ότι, κατά πάσα πιθανότητα, λίαν συντόμως θα το διαδεχθούν και άλλα παρόμοια νομοθετήματα.

Εν όψει της αμφίβολης αντισυνταγματικότητας μεγάλου μέρους των σύγχρονων νομοθετικών ρυθμίσεων, το μόνο δίλημμα που δύναται να απασχολήσει τον υπό οποιαδήποτε ιδιότητα ασχολούμενο με την προστασία του περιβάλλοντος έγκειται στο εάν ο σύγχρονος νομοθέτης δοκιμάζει τα συνταγματικά όρια της λειτουργίας την οποία υπηρετεί, τελών εν αγνοία του περιεχομένου της συνταγματικής προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων, όπως αυτή έχει διαχρονικά διαμορφωθεί μέσω της εφαρμογής των οικείων συνταγματικών διατάξεων από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή εάν, αντιθέτως, παραβιάζει μετά λόγου γνώσεως τη συνταγματική αυτή προστασία, με σκοπό τον προσωρινό κατευνασμό του πράγματι προκληθέντος από την χρόνια κρατική αβελτηρία κοινού περί δικαίου αισθήματος, επενδύοντας έτσι στη χρονική υστέρηση του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας του έργου του.